

United Nations
SERBIA

ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

Директна примена стандарда Уједињених нација за заштиту људских права

UNIVERSAL DECLARATION OF
HUMAN RIGHTS

YEARS

#STANDUP4HUMANRIGHTS

Пројекат се спроводи уз подршку УН Програма редовне техничке сарадње (RPTC) који у Републици Србији имплементира Тим за људска права Уједињених нација у Србији

Директна примена стандарда људских права УН у поступцима пред домаћим судовима

Тематски модул: **ПРАВА ДЕТЕТА**

ДЕЦА ЖРТВЕ И СВЕДОЦИ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

1. РЕЛЕВАНТНИ УН ИЗВОРИ - СТАНДАРДИ

Конвенција УН о правима детета („Службени лист СФРЈ - Међународни уговори“, бр. 15/90 и „Службени лист СРЈ - Међународни уговори“, бр. 4/96 и 2/97)

Члан 3

1. У свим активностима које се тичу деце, без обзира да ли их предузимају јавне или приватне институције социјалног старања, судови, административни органи или законодавна тела, најбољи интереси детета биће од првенственог значаја.

Члан 19

1. Стране уговорнице ће предузети одговарајуће законске, административне, социјалне и образовне мере за заштиту детета од свих облика физичког или менталног насиља, повређивања или злостављања, запостављања или немарног поступања, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док је под бригом родитеља, законских заступника или било које друге особе која се брине о детету.

2. Такве заштитне мере треба, према потреби, да укључују ефикасне поступке за доношење социјалних програма за обезбеђивање неопходне подршке детету и онима који се о детету старају, као и других облика заштите и спречавања, утврђивања, пријављивања, прослеђивања, истраге, поступања и праћења случајева овде наведеног злостављања детета и, по потреби, обраћања суду.

Члан 39

Стране уговорнице ће предузети све одговарајуће мере да подстичу физички и психолошки опоравак и друштвену реинтеграцију детета жртве: сваког облика занемаривања, искоришћавања или злостављања; мучења или било ког другог облика окрутног, нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања или оружаног сукоба. Такав опоравак и реинтеграција ће се вршити у условима који подстичу здравље, самопоштовање и достојанство детета.

Закон о ратификацији Факултативног протокола о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији, уз Конвенцију о правима детета („Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 7/2002)

Члан 8

1. Државе уговорнице ће усвојити одговарајуће мере за заштиту права и интереса деце жртава поступака забрањених овим Протоколом у свим фазама кривичног поступка, нарочито:

а) признавањем рањивости деце жртава и прилагођавањем поступака како би се признале њихове посебне потребе, укључујући њихове посебне потребе кад се појављују у својству сведока;

б) обавештавањем деце жртава о њиховим правима, њиховој улози и обиму, временском распореду и напредовању поступка и исходу њихових случајева;

ц) допуштањем да се представе и размотре гледишта, потребе и преокупације деце жртава, у поступку у ком су погођени њихови лични интереси, на начин који је у складу са правилима националног процесног права;

д) обезбеђивањем одговарајућих услуга подршке деце жртвама током читавог судског поступка;

е) заштитом, када је то одговарајуће, приватности и идентитета деце жртава и предузимањем мера у складу са националним правом како би се избегло неподесно ширење информација које би могле довести до идентификовања деце жртава;

ф) обезбеђивањем, у одговарајућим случајевима, безбедности деце жртава, као и њихових породица и сведока који сведоче са њихове стране, од застрашивања и одмазде;

г) избегавањем непотребног одлагања разматрања случајева и извршавања налога или одлука о давању обештећења деци жртвама.

2. Државе уговорнице ће обезбедити да неизвесност у погледу стварног узраста жртве не спречи покретање кривичне истраге, укључујући истражне радње усмерене на утврђивање узраста жртве.

3. Државе уговорнице ће обезбедити да се у поступању система кривичног правосуђа са децом жртвама дела описаних у овом Протоколу, првенствено руководи најбољим интересом детета.

4. Државе уговорнице ће, у одговарајућим случајевима, усвојити мере како би заштитиле безбедност и интегритет лица и/или организација укључених у спречавање и/или заштиту и рехабилитацију жртава таквих дела.

5. Ниједна одредба овог члана неће се тумачити тако да утиче или да није у складу са правима оптуженог на правично и непристрасно суђење.

Остали УН извори

Римски статут Међународног кривичног суда („Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 5/2001), члан 68, члан 75

Конвенција УН против транснационалног организованог криминала и допунских протокола („Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 6/2001)

ИИ Заштита жртава нелегалне трговине људима, чланови 6 – 8

ИИИ Спречавање, сарадња и друге мере, чланови 9 и 10

Конвенција о правима особа са инвалидитетом („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 42/2009), члан 16, одсуство експлоатације, насиља и злоупотребе

ЕЦОСОЦ смернице – Смернице о правосудним питањима која се односе на децу жртве и децу сведоке кривичних дела, Резолуција 2005/20 (2005)

А. Право на достојанствен и саосећајан третман

10. Деца жртве и сведоци у судском процесу треба да буду третирана на брижљив и осетљив начин, водећи рачуна о њиховој личној ситуацији и непосредним потребама, узрасту, роду, инвалидитету и зрелости и уз потпуно поштовање њиховог физичког, менталног и моралног интегритета.

11. Свако дете треба да буде третирано као особа са својим индивидуалним потребама, жељама и осећањима. Стручњаци не треба да третирају дете као типично дете било ког узраста или као типичну жртву и сведока специфичног кривичног дела.

12. Мешање у дететов приватан живот треба да буде ограничено на неопходан минимум али да у исто време буду одржани високи стандарди у сакупљању доказа како би се обезбедили правични и непристрасни исходи судског процеса.

13. Да би се избегле даље негативне последице по дете, интервјуе, испитивање и друге форме истраге треба да воде обучени стручњаци који приступају томе са поштовањем и на осетљив и темељан начин.

14. Све интеракције описане у овим смерницама треба да буду спроведене на емпатичан начин и да буду оријентисане на дете, у одговарајућем окружењу које одговара на специфичне потребе детета. Такође, морају бити на језику које дете користи и разуме.

Б. Право на заштиту од дискриминације

15. Деца жртве и сведоци треба да имају приступ правди која их штити од дискриминације на основу расе, боје коже, пола, језика, вероисповести, политичког или другог мишљења, националног, етничког или социјалног порекла, имовине, инвалидитета и рођења или других личних својстава детета или родитеља/старатеља.

16. Судски процеси и службе подршке за децу жртве и сведоке и њихове породице треба да буду осетљиве на дететов узраст, жеље, разумевање, род, сексуалну оријентацију, етничко, културно, верско, језичко или друштвено порекло, касту, социо-економске услове и имигрантски или избеглички статус, као и на посебне потребе детета укључујући

здравствено стање, способности и капацитете. Стручњаци треба да буду обучени о овим различитостима.

17. У многим случајевима, посебне службе и заштита ће тек бити установљене како би узеле у обзир различиту природу специфичних дела над децом, као што је сексуално напастовање девојчица.

18. Узраст не треба да буде препрека за дететово пуно учешће у судском процесу. Свако дете има право да буде третирано као способан сведок и његово/њено сведочење треба претпоставити као валидно и веродостојно на суђењу, осим уколико се не докаже супротно и све док његов или њен узраст и зрелост дозвољавају давање прихватљивих сведочења са или без комуникацијских помагала или других врста подршке.

Ц. Право на информисаност

19. Дете жртва или сведок, његова породица и правни заступници, од првог контакта са судским процесом и кроз процес имају право да буду благовремено обавештени о:

а) Распољивим здравственим, психолошким, социјалним и другим услугама као и о начинима приступа тим услугама укључујући и правно или друго саветовање или заступање, компензацију и ургентне финансијске подршке, уколико постоје;

б) Процедурама у кривичним процесима за одрасле и малолетнике, укључујући улогу детета жртве и сведока, важност, тренутак и начин сведочења, начине на које ће “испитивање” бити спроведено током истраге или суђења;

ц) Напретку и поретку појединачног случаја, укључујући привођење, хапшење или статус притвореника оптуженог, као и све потенцијалне промене статуса које су у процесу одлучивања, одлуке истраге и све релевантне информације о развоју и исходима случаја након суђења;

д) Постојећим механизмима подршке за дете када подноси тужбу или учествује у истрази и судским поступцима;

е) Специфичним местима и времену саслушавања и другим релевантним догађајима;

ф) Распољивости заштитних мера;

г) Постојећим приликама за накнаду штете од стране прекршиоца или од државе кроз судски процес, алтернативе грађанске парнице или друге процесе;

х) Постојећим механизмима поновног разматрања одлуке која лоше утиче на дете жртву и сведока;

и) Релевантним правима детета жртве и сведока сходно КПД и Декларацији о основним принципима правде за жртве кривичних дела и злоупотребе моћи.

Д. Право на изражавање мишљења и право да буде саслушано

20. Стручњаци треба да уложе све напоре да детету жртви и сведоку обезбеде да изразе своје мишљење и забринутост у вези са учешћем у правосудном процесу.

21. Стручњаци треба да:

а) Обезбеде да је дете жртва и сведок консултовано о питањима наведеним у ставу 19;

б) Обезбеде да је детету жртви и сведоку обезбеђено да слободно и на сопствен начин изрази своје мишљење и забринутост у вези са својим учешћем у правосудном процесу, начин на који жели да обезбеди сведочење, као и своја осећања о закључцима процеса.

22. Стручњаци треба да обратe посебну пажњу на дететово мишљење и забринутост и да, уколико нису у стању да одговоре на њих, објасне детету разлоге за то.

Е. Право на ефективну подршку

23. Дете жртва и сведок и када је то потребно и чланови породице треба да имају приступ подршци стручњака који су претходно имали одговарајућу обуку (...). То укључује асистенцију и службе подршке као што су финансијске, правне, саветодавне, здравствене и социјалне услуге, услуге за физички и психолошки опоравак, и друге услуге неопходне за дететову реинтеграцију. Све ове подршке треба да одговоре на дететове потребе и да му/јој обезбеде да ефективно учествују у свим фазама правосудног процеса.

24. У обезбеђивању подршке детету жртви или сведоку, стручњаци треба да учине све што је потребно да координирају подршку како дете не би било подвргнуто претераним интервенцијама.

25. Дете жртва и сведок треба да добије помоћ од особа које пружају подршку, као што су специјалисти за децу жртве/сведоке, а који свој ангажман започињу иницијалним извештајем и настављају све док је одређена услуга потребна.

26. Стручњаци треба да развију и примењују мере које олакшавају деци да сведоче и унапреде комуникацију и разумевање у предсудском и постсудском процесу. Ове мере могу да подразумевају укључивање:

а) Специјалиста за децу жртве и сведоке који би одговорио на дететове потребе;

б) Особа које пружају подршку, укључујући специјалисте и одговарајуће чланове породице који ће пратити дете током сведочења;

ц) Законских старатеља у циљу заштите дететових правних интереса.

Ф. Право на приватност

27. Заштита приватности детета жртве и сведока је од примарне важности.

28. Свака информација која се односи на дететово учешће у правосудном процесу треба да буде заштићена. То може бити постигнуто кроз одржавање поверљивости и ограничавање откривања информација које може да доведе до идентификације детета жртве или сведока у судском процесу.

29. Када год је то могуће, треба предузети мере за искључење јавности и медија из суднице током дететовог сведочења.

Г. Право на заштиту од додатних тешкоћа током судског процеса

30. Стручњаци треба да предузму све мере како би спречили додатне тешкоће детету током откривања, истраге или процеса гоњења како би обезбедили поштовање најбољих интереса детета и поштовање његовог/њеног достојанства.

31. Стручњаци треба да приступе детету жртви и сведоку са осетљивошћу, тако да:

а) Обезбеде подршку детету жртви и сведоку, укључујући праћење детет кроз његово/њено учешће у процесу када је то у његовом/њеном најбољем интересу;

б) Обезбеде тачност информација о процесу, укључујући давање јасних очекивања детету жртви и сведоку у смислу шта да очекује у процесу (...). Дететово учешће у саслушањима и суђењима треба да буде испланирано унапред И треба учинити све напоре да се обезбеди континуитет у односу између деце И стручњака који су са њима у контакту током процеса;

ц) Обезбеде убрзана суђења осим ако је одлагање у најбољем интересу детета. Истрага кривичних дела која укључују децу жртве И сведоке такође треба да буде убрзана И треба да постоје процедуре, закони И судска правила која обезбеђују да овакви случајеви буду убрзани;

д) Користе процедуре које су оријентисане на дете што подразумева собе за интервјуе које су дизајниране за децу, међусекторске услуге за децу жртве које су интегрисане под једним кровом, окружење у судници које је прилагођено детету сведоку, паузе током дететовог сведочења, саслушања заказана у време које је у складу са дететовим узрастом и зрелошћу, систем дежурства позива које обезбеђује да дете иде у судницу само када је то неопходно, као и друге одговарајуће мере да би се организовало сведочење детета.

32. Стручњаци такође треба да примене следеће мере:

а) Ограничавање броја интервјуа. Треба применити специјалне процедуре сакупљања доказа од детета жртве и сведока како би се смањило број интервјуа, давања изјава, саслушања и, посебно, непотребних контаката детета са правосудним процесом, а таква процедура може, на пример, да буде коришћење раније снимљених видео снимака;

б) Избегавање непотребних контаката са наводним починиоцем, његовим или њеним тимом одбране другим особама које нису директно повезане са судским процесом. Стручњаци треба да обезбеде да је дете жртва и сведок заштићено од суочења са наводним починиоцем када је то у складу са правним системом и уз поштовање права одбране. Када год је то могуће и неопходно, дете жртва и сведок треба да буде интервјуисано и испитано у судници, када наводни починилац није присутан, а треба обезбедити одвојене чекаонице и приватне собе за интервјуе.

ц) Употребу помагала како би организовали сведочење детета. Судије треба посебно да размотре и одобре употребу помагала за дететово сведочење и да умање потенцијално застрашивање детета, као и да спроводе супервизију и предузму све неопходне мере да обезбеде да је да дете жртва и сведок испитивано на начин који је оријентисан на дете.

Х) Право на безбедност

33. Када је безбедност детета жртве и сведока у ризику, треба предузети неопходне мере да би одговарајуће надлежне установе биле извештаване о ризицима по безбедност и да би дете било заштићено од таквих ризика пре, током и након судског процеса.

34. Од особља које је у директном контакту са дететом, стручњака и других особа које долазе у контакт са децом треба тражити да обавесте надлежне установе ако сумњају да је детету жртви и сведоку учињена штета, да је повређено или ће бити повређено.

35. Стручњаци треба да буду обучени да препознају и спрече застрашивање, претње и штету детету жртви и сведоку. У ситуацијама када деца жртве и сведоци могу постати

предмет застрашивања, претњи или штете, треба обезбедити одговарајуће услове да би се осигурала дететова безбедност. Мере заштите безбедности могу да укључују:

- а) Избегавање директног контакта између детета жртве и сведока и наводног починиоца у било ком тренутку судског процеса;
- б) Коришћење судских одлука о забрани приласка које су заведене и регистроване;
- ц) Наређивање притвора пре суђења за оптуженог и одређивање специјалних услова кауције који подразумевају принцип „без контакта“;
- д) Стављање оптуженог у кућни притвор;
- е) Кад год је могуће, обезбеђивање детету жртви и сведоку полицијску пратњу или пратњу неке друге релевантне агенције и чувања тајности како дететово кретање не би било откривено.

И) Право на накнаду штете

36. Дете жртва и сведок треба, кад год је то могуће, да добије накнаду штете како би постигао пуно задовољење, реинтеграцију и опоравак. Процедуре за добијање и спровођене накнадне штете треба да буду приступачне и оријентисане на дете.

37. Уколико су поступци оријентисани на дете и поштују ове смернице, треба јачати комбиноване кривичне поступке и поступке накнаде штете, заједно са неформалним и локалним правним поступцима као што је ресторативна правда.

38. Накнада штете може да укључује реституцију од преступника наређену на кривичном суду, помоћ од програма за компензацију жртвама који води држава и накнаде штете чије извршење је одлучено у грађанским поступцима. Када је то могуће, треба размотрити и трошкове социјалне и образовне реинтеграције, медицинског третмана, бриге о менталном здрављу и правних услуга. Процедуре морају бити установљене како би обезбедиле аутоматско извршење одлука о накнади штете и наплату накнаде штете пре новчаних казни.

Ј. Право на посебне превентивне мере

39. Поред превентивних мера које треба да постоје за сву децу, потребне су посебне стратегије за децу жртве и сведоке која су посебно осетљива на ситуације поновне виктимизације или поновног чињења кривичних дела.

40. Стручњаци треба да развију и примене свеобухватне и посебно креиране стратегије и интервенције у случајевима када постоји опасност да дете жртва буде поновно виктимизовано. Ове стратегије и интервенције треба да узму у обзир природу виктимизације, укључујући и виктимизацију која се односи на злоупотребу у кући, сексуалну експлоатацију, злоупотребу у институционалном окружењу и трговину децом. Стратегије могу бити базиране на владиним, локалним и грађанским иницијативама.

2. ДОМАШАЈ УН СТАНДАРДА

Комитет за права детета, Општи коментар бр. 14 о праву детета да његови или њени интереси буду од првенственог значаја¹

28. У кривичним поступцима, принцип најбољих интереса се примењује у случајевима деце ... у контакту (као жртве или сведоци) са законом (...)

(е) Ситуације рањивости

75. Важан елемент који је потребно имати у виду су ситуације када су деца рањива, попут инвалидитета, припадност мањинској групи, када имају статус избеглице или азиланта, када су жртве злостављања или када живе на улици, итд. ...

76. Најбољи интереси детета које је рањиво услед специфичних околности, неће бити идентични најбољим интересима друге деце рањиве услед истих околности. Власти и надлежни морају да узму у обзир различите степене рањивости сваког појединачног детета, зато што је свако дете јединствено и сваку ситуацију треба посматрати из угла јединствености одређеног детета. Потребно је спровести индивидуалну анализу случаја сваког детета почевши од самог рођења, уз редовне процене мултидисциплинарног тима и препоруке за разумне адаптације током целокупног процеса развоја детета.

Комитет за права детета, Општи коментар бр. 12: Право детета да буде саслушано:²

(б) Члан 12. став 2

(И) Право детета „да буде саслушано у свим судским и управним поступцима који се тичу детета“

34. Дете не може бити делотворно саслушано када је окружење претеће, непријатељско, неосетљиво или неодговарајуће за узраст детета. Поступци морају бити разумљиви детету. Нарочиту пажњу треба усмерити на обезбеђивање и пружање података разумљивих детету, одговарајућу подршку сопственом заступању, одговарајуће обученом особљу, изгледу суднице, одећи судија и правних заступника, заштити од погледа и засебним чекаоницама.

Одвајање од родитеља и алтернативно старање

53. Када год се доноси одлука да се дете уклони из породице јер је жртва злостављања или занемаривања у кући, мишљење детета мора се узети у обзир како би се одредио најбољи интерес детета. Интервенцију може да подстакне приговор детета, другог члана породице или припадника заједнице који сумња на злостављање или занемаривање у породици.

¹ Комитет за права детета, Општи коментар бр. 14 о праву детета да његови или њени интереси буду од првенственог значаја, ЦРЦ/Ц/ГЦ/14, 29. мај 2013. г.

² Комитет за права детета, Општи коментар бр. 12: Право детета да буде саслушано, ЦРЦ/Ц/ГЦ/12, 1. јул 2009. г.

Комитет за права детета, Општи коментар бр. 6, Поступање са децом без пратње и раздвојеном децом ван државе порекла³

Дете жртва или дете сведок

62. Детету које је жртва или сведок кривичног дела мора се пружити могућност да у потпуности упражњава своје право да слободно изрази своје мишљење у складу с Резолуцијом 2005/20 Економског и социјалног савета УН, „Смернице за правосуђе у питањима која укључују децу жртве и сведоке злочина“.

63. То нарочито значи да је потребно уложити сваки напор да се обезбеди да се дете које је жртва и/или сведок злочина консултује о релевантним питањима у вези са укљученошћу у случај који се испитује, и да му се омогући да слободно изрази, на сопствени начин, ставове и забринутост у вези са својом укљученошћу у судски процес.

64. Право детета жртве и сведока повезано је и са правом да буде обавештено о питањима као што су доступност здравствених, психолошких и услуга социјалног радника, о улози детета које је жртва и/или сведок, о начинима на које се спроводи „испитивање“, о постојећим механизмима подршке доступним детету када подноси жалбу и учествује у истрази и судским поступцима, о специфичним местима и временима саслушања, о доступности заштитних мера, могућностима да добије накнаду и условима за жалбу.

Комитет за права детета, Општи коментар бр. 21 о деци у уличним ситуацијама⁴

22. Деца у уличним ситуацијама која су жртве или преживела кршења људских права имају право на делотворан правни или други лек, укључујући правно заступање. Ово укључује приступ индивидуалним жалбеним механизмима, уложеним од стране саме деце и/или када су заступани од стране одраслих, и на судске и вансудске одштетне механизме на локалном и националном нивоу, укључујући независне институције за заштиту људских права. Када су исцрпљени домаћи правни лекови, потребно је да постоји приступ међународним механизмима људских права, укључујући процедуре предвиђене ОПИЦ-ом. Мере одштете могу укључити реституцију, компензацију, рехабилитацију, задовољење и гаранције за непонављање кршења права.

Комитет за права детета, Општи коментар бр. 13: Право детета на слободу од свих облика насиља⁵

³ Комитет за права детета, Општи коментар бр. 6, Поступање са децом без пратње и раздвојеном децом ван државе порекла, ЦРЦ/Ц/ЦГ/6, 1. септембар 2005. г.

⁴ Комитет за права детета, Општи коментар бр. 21 о деци у уличним ситуацијама, 21. јун 2017. г.

⁵ Комитет за права детета, Општи коментар бр. 13: Право детета на слободу од свих облика насиља, ЦРЦ/Ц/ГЦ/13, 18. април 2011. г.

54. ... Комитет предлаже поштовање следећих гаранција:

а) Деца и њихови родитељи треба да буду брзо и адекватно информисана од стране правосудног система или других надлежних органа (као што су полиција, имиграциона, или образовна, социјална или здравствена служба);

б) Са децом жртвама насиља треба да се поступа на пријатељски и осећајан начин током судског поступка, узимајући у обзир њихову личну ситуацију, потребе, године, род, инвалидитет и ниво зрелости и потпуно поштујући њихов физички, ментални и морални интегритет

3. РЕЛЕВАНТНИ ОСНОВ ПОСТУПАЊА У ДОМАЋЕМ ПРАВУ

Законске одредбе

Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Службени гласник РС“, бр. 85/2005), **чланови 150-157**

Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014), **чланови 103-104**

Одлуке домаћих судова

1) Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, члан 150:

Сентенца: Првостепена пресуда је донета уз битну повреду одредаба кривичног поступка у ситуацији када је пресуду донео судија појединац, а одлуку је требало да донесе веће, када се суди пунолетном учиниоцу кривичног дела, док је оштећени у предметном поступку малолетно лице, сходно одредби члана 150. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица.

Из образложења: "Основано се жалбом указује да је првостепени суд доношењем првостепене пресуде учинио битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438. став 1. тачка 3. ЗКП, која предвиђа да битна повреда кривичног поступка постоји ако је суд био непрописно састављен. Одредбом члана 150. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица предвиђено је да веће, којим председава судија која је стекао посебна знања из области права детета и кривичноправне заштите малолетних лица, суди пунолетним учиниоцима кривичног дела. Недавање издржавања из члана 195. став 1. КЗ, ако је оштећени у кривичном поступку малолетно лице.

У конкретном случају, ожалбену пресуду је донео судија појединац, а имајући у виду напред цитирану законску одредбу којом је предвиђено да је одлуку требало да донесе веће, обзиром да се суди пунолетном учиниоцу кривичног дела, док је оштећени у

предметном поступку малолетно лице, то су основани жалбени наводи окривљеног који указују да је доношењем исте учињена битна повреда одредаба кривичног поступка."

(Решење Вишег суда у Пожаревцу, Кж 370/2015 од 28.10.2015. године)

**2) Непостојање разлога за издвајање из списка предмета записника о саслушању сведока
Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица. чл. 152 и 154**

Сентенца: Суд неће прихватити издвајање из списка предмета записника о саслушању малолетне оштећене пред истражним судијом због пропуста да се у овој фази поступка оштећеној одреди пуномоћник по службеној дужности из реда адвоката који би присуствовао њеном саслушању.

Из образложења: "Првостепеном пресудом окривљени Е.Р. оглашен је кривим због једног продуженог кривичног дела обљуба са дететом из чл. 180. ст. 1. у вези чл. 61. ст. 2. у вези ст. 1. Кривичног законика а окривљени Ц.С. због кривичног дела обљуба са дететом из чл. 181. ст. 1. Кривичног законика.

Неосновано се у жалби браниоца окривљеног Е.Р. указује да је првостепени суд требало да из списка предмета издвоји записник о саслушању малолетне оштећене О.А. дат пред истражним судијом Вишег суда у Н. П. 23.02.2011. године, јер је оштећена малолетно лице испод 14 година саслушана без присуства педагога и пуномоћника из реда адвоката чије присуство је било нужно имајући у виду одредбе Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, те је суд донео решење у оквиру записника о главном претресу којим је одбијен као неоснован предлог без икаквог образложења уз назнаку да се на ово решење има право жалбе у року од три дана рачунајући од дана одбијања. На овај начин је по оцени жалбе првостепени суд учинио битну повреду одредаба кривичног поступка имајући у виду да Законик о кривичном поступку налаже да се уради посебно решење, исто достави странкама у поступку на које се има право жалбе у року од три дана Апелационом суду у К.

Насупрот наводима у жалби, Апелациони суд налази да је правилно првостепени суд одбио предлог браниоца окривљених да се из списка предмета издвоји записник о саслушању сведока малолетне оштећене пред истражним судијом Вишег суда у Н. П. од 23.02.2011. године, правилно закључујући у решењу К. бр. ... од 04.07.2011. године, да без обзира на пропуст истражног судије да се у овој фази поступка оштећеној одреди пуномоћник по службеној дужности из реда адвоката који би присуствовао њеном саслушању, а сходно чл. 154. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, те да саслушању малолетне оштећене није присуствовао пуномоћник по службеној дужности из реда адвоката или пак ангажовани пуномоћник из реда адвоката, да то не може представљати разлог за издвајање из списка записника о саслушању оштећене пред истражним судијом првостепеног суда, које решење је са правном поуком достављено окривљенима и њиховим браниоцима, што је другостепени суд утврдио увидом у доставнице за лично достављање писмена које се налазе у списима предмета."

(Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 2871/2012 од 9.7.2012. године)

Закључна запажања УН Комитета за права детета са препорукама – Република Србија (2017)

Деца жртве и сведоци кривичних дела

66. Иако Комитет поздравља развој Смерница за саслушање деце како би се избегла секундарна виктимизација и траума детета у кривичном поступку као средства за побољшање услова за дете сведока, и даље је забринут што:

а. неадекватна усклађеност између Законика о кривичном поступку и Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, у вези са критеријумима за испитивање посебно осетљивих сведока, често доводи до поновне виктимизације деце сведока;

б. законодавна реформа којом би се осигурали поступци прилагођени деци је спора, а дугачки судски предмети и недостатак служби за подршку како за децу тако и за њихове родитеље често доводе до поновне виктимизације деце током судског поступка.

4. ПОСЕБНЕ НАПОМЕНЕ/УКАЗИВАЊЕ НА ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ИЗВОРЕ

Пресуде Европског суда за људска права:

М.Г.Ц. в. Романиа – представка бр. 61495/11, пресуда од 15. марта 2016. године

ЕСЉП је истакао да деца и друге рањиве особе имају право на ефективну заштиту од задирања у њихов приватан живот, што укључује силовање и сексуално злостављање, као и да су румунски судови пропустили да заузму приступ који узима у обзир потребе детета те нашао кршење позитивних обавеза државе које произилазе из одредби чланова 3 и 8 Европске конвенције о људским правима. У овој пресуди суд је цитирао одредбе 19 и 34 Конвенције о правима детета те заузео став да државе морају да предузму све одговарајуће мере да заштите децу од свих облика насиља, као и да се жртви мора обезбедити приступ правди.

Ковач в. Цроатија - представка бр. 503/05, пресуда од 12. јула 2007. године

Подносиоцу представке је суђено у кривичном поступку због блудних радњи над малолетном, ментално заосталом девојчицом, и у том поступку је осуђен на казну затвора. Суд је разматрао и утврдио повреду чл. 6 ст. 1 и чл. 6. ст. 3 (д) Европске конвенције о људским правима због немогућности подносиоца да преиспита главног сведока оптужбе на главној расправи у кривичном поступку, чији је исказ, претходно дат истражном судији, само прочитан на главном претресу. Суд је такође утврдио да предметни записник не садржи тачне речи девојчице с обзиром на њену менталну доб и способност изражавања већ представља препричане и уобличене реченице истражног судије.

С.Н. в. Сведен – представка бр. 34209/96, пресуда од 2. јула 2002. године

Десетогодишњи дечак је у полицији дао исказ да је био сексуално злостављан од стране подносиоца представке. Дечак је два пута био испитан од стране полицијског инспектора са значајним искуством у предметима који се тичу злостављања деце. За први интервју је постојао видео, а за други аудио снимак. Адвокат подносиоца није присуствовао другом интервјуу али се сложио са инспектором о питањима која треба размотрити током саслушања. Окружни суд је на главном претресу пустио снимак дететовог интервјуа, али га није саслушао, и осудио је подносиоца, ослањајући се у потпуности на дететове исказе. Апелациони суд је потврдио ову пресуду. Нашао је да су искази дати у полицији дали довољно доказа да се установи кривица подносиоца иако није било других техничких доказа који би потврдили дечакове тврдње, које су понекад биле непрецизне. Европски суд за људска права је прихватио да, у предметима са елементима сексуалног насиља, унакрсно испитивање сведока није увек могуће, и да, у таквим случајевима, исказе сведока треба третирати са посебном пажњом. Иако су искази детета били једини доказ против подносиоца, поступак је у целини био правичан. Видео снимак је приказан на претресу и у жалбеном поступку, а транскрипт другог интервјуа прочитан у првостепеном и аудио снимак пуштен у другостепеном поступку. Ово је подносиоцу дало довољно прилике да побија дететов исказ и кредибилитет исказа у току поступка те сходно томе није нашао кршење члана 6 (3)(д) Европске конвенције о људским правима.